Ympäristövaliokunta 8.11.2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen

Hallituksen esitys laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta HE 161/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia. Yleisessä asumistuessa otettaisiin esityksen mukaan käyttöön erillinen enimmäisasumismeno asunnon osan asumismenolle. Lisäksi voimassa olevat enimmäisasumismenot sidottaisiin vuokraindeksin sijasta elinkustannusindeksiin. Enimmäisasumismenoja korotettaisiin elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti vuoden 2019 alusta eli vuonna 2018 sovellettaisiin vielä vuoden 2017 enimmäisasumismenoja. Osa-asunnon normia sovellettaisiin ruokakunnan yksinomaisessa hallinnassa olevaan asunnon tai alle 20 neliömetrin asuntoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että esitys erillisestä osa-asunnon ja pienen asunnon normista heikentää 1.8.2017 lukien asumistukeen siirtyneiden opiskelijoiden päätoimisen opiskelun edellytyksiä ja monimutkaistaa asumistukijärjestelmää. Osana opintotukiuudistusta opiskelijat siirrettiin asumislisää parempitasoisen asumistuen piiriin nimenomaan siksi, että erityisesti pienituloisten ja korkeita asumismenoja maksavien itsenäisesti asuvien opiskelijoiden päätoimisen opiskelun edellytykset paranisivat.

Opiskelijan opintotuki koostuu 1.8.2017 lukien opintorahasta ja opintolainan valtiontakauksesta. Täysi-ikäisen opiskelijan opintorahan määrä on 250, 28 euroa kuukaudessa. Vanhempien pienituloisuus huomioon ottaen opintoraha on itsenäisesti asuvalla 17-vuotiaalla enintään 203,48 euroa kuukaudessa. Vanhempien tulojen perusteella opintorahaa voidaan vähentää, jos opiskelija on alle 20-vuotta ja opiskelee toisella asteella. Vanhempien tulojen vähentävä vaikutus kuitenkin poistuu 1.1.2018 lukien myönnettäessä opintorahaa 18-19-vuotiaille itsenäisesti asuville toisen asteen opiskelijoille. Opintolainan valtiontakauksen määrä on alle 18-vuotiailla toisen asteen opiskelijalla 300 euroa kuukaudessa ja korkeakoulussa ja 18 vuotta täyttäneellä se on 650 euroa kuukaudessa. Täysi-ikäisen opiskelijan opintotuki on siis sekä toisella asteella että korkea-asteella yleensä enintään 900,28 euroa kuukaudessa. 17-vuotiaalla itsenäisesti asuvalla toisen asteen opiskelijalla opintotuki on yhteensä enintään 503,48 euroa kuukaudessa. Kelan asumistukitilastojen mukaan asumistuki oli lapsettomilla yksin asuvilla opiskelijoilla lokakuussa 2017 keskimäärin 287,50 euroa kuukaudessa, kahden huoltajan opiskelijaperheissä 421,95 euroa kuukaudessa ja yksihuoltajaperheissä 469,97 euroa kuukaudessa. Itsenäisesti asuvan täysi-ikäisen opintotuki ja asumistuki yltävät täten yhdessä yksinasuvan köyhyysrajan tasolle. Tuoreimman perusturvan riittävyysraportin mukaan köyhyysraja on yksin asuvalla 1 185 euroa kuukaudessa asuinpaikasta riippumatta.

Nyt ehdotetut muutokset asumistukeen heikentävät itsenäisesti asuvien opiskelijoiden taloudellista asemaa. Uusi osa-asunnon normi ja enimmäisasumismenojen korottamatta jättäminen heikentävät asumistuen kattavuutta. Jos asumistuen kattavuus heikkenee, niin vuokria rahoitetaan aiempaa enemmän työtuloilla, opintorahalla tai opintolainalla. Päätoiminen opiskelu vaikeutuu, jos opiskelijat lisäävät työssäkäyntiä asumistuen riittämättömyyden vuoksi. Jos opiskelija ei opiskele päätoimisesti, hän ei voi olla opintotuen piirissä. Pienituloisten, mahdollisesti opintotuen ulkopuolelle jättäytyvien opiskelijoiden vuokramenoja voidaan kattaa myös toimeentulotuesta, jolloin yhteiskunnan menot kasvavat. Osa-asunnon normi saattaa myös vähentää vuokranantajien halukkuutta sopia erillisiä vuokrasopimuksia, jotka mahdollistaisivat nk. kimppakämpissä asuville yksilöllisemmän asumistuen. Muutos kannustaa opiskelijoita hakeutumaan pois kimppakämpistä vapaiden vuokramarkkinoiden yksiöihin, mikä lisää asumistukimenoja. Opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä opiskelijoiden asumistukisiirron vaikutuksia tulee arvioida ennen kuin järjestelmää muutetaan olennaisesti. Asumistukeen kohdistuu uudistuspaineita laajemminkin, joten tästäkin syystä tulisi pidättäytyä järjestelmää monimutkaistavista muutoksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa ehdotusta laissa säädettyjen rahamäärien sitomisesta yleisen vuokrakehityksen muutoksen sijaan elinkustannusindeksiin, koska se tulee hillitsemään pitemmällä aikavälillä asumistukimenojen kasvua. Asumistuen normeja tulee jatkossa tarkistaa säännöllisesti, jotta asumistuen kattavuus ei heikkene.